

Fimmtudaginn 14. desember 1995.

Nr. 149/1994. **Protabú Ítalska verslunarfélagsins hf.**

(Sigurmar K. Albertsson hrl.)

gegn

Jóni Sigurðssyni persónulega og

f. h. Bílasölnunnar Bliks

(Sigurður G. Guðjónsson hrl.)

Gjaldþrotaskipti. Riftun. Endurgreiðsla.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Haraldur Henrysson og Pétur Kr. Hafstein.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 28. mars 1994. Krefst hann þess, að rift verði með dómi greiðslu skuldar Ítalska verslunarfélagsins hf., að fjárhæð 919.000 krónur, við Bílasölnuna Blik með bifreiðinni OU-466 15. júní 1992. Þá krefst hann þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér 919.000 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 15. júní 1992 til greiðsludags. Þá krefst hann málskostnaðar úr hendi stefnda í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst þess aðallega, að héraðsdómur verði staðfestur, en til vara, að endurgreiðslukrafa áfrýjanda verði lækkuð verulega. Þá krefst hann málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Nokkur ný skjöl hafa verið lögð fyrir Hæstarétt.

Greiðsla sú, sem áfrýjandi krefst riftunar á, fór fram 15. júní 1992, en frestdagur í þrotabúi Ítalska verslunarfélagsins hf. var 9. október 1992. Krafa Bílasölnunnar Bliks, einkafyrirtækis stefnda, var um laun fyrir sölu á Fiat-bifreiðum. Fyrir liggur í málinu, að stefndi var í stjórn Ítalska verslunarfélagsins hf. og hafði verið meðal stofnenda þess. Einnig er meðal gagna málsins yfirlýsing stjórnarmanna hlutfélagsins 10. mars 1992 um, að á stjórnarfundum hafi verið ákveðið að veita stefnda prókúruumboð fyrir félagið. Í skýrslu stjórnarformanns félagsins fyrir skiptastjóra 8. mars 1993 kom fram, að stefndi hefði séð um rekstur félagsins frá mars 1992 og fram undir lok hans.

Svo sem fram kemur í héraðsdómi, greiddi Ítalska verslunarfélagið hf. ofangreinda skuld við stefnda með bifreiðinni OU-466, sem

var af gerðinni *Fiat Tempa*, árgerð 1991. Nam skuld félagsins við stefnda 919.000 krónum, en verð bifreiðarinnar, sem var sérstakt afsláttarverð, var 53.090 krónum hærra, og greiddi stefndi þá fjárhæð í peningum. Áfrýjandi krefst riftunar á greiðslu skuldarinnar, þar sem greitt hafi verið með óvenjulegum greiðslueyri, sbr. 1. mgr. 54. gr. gjaldþrotalaga nr. 6/1978.

Stefndi greindi svo frá fyrir dómi, að í upphafi hefði ekki verið beint samið um, hvernig sölulaun yrðu greidd, en talað hefði verið um, að gert yrði upp, þegar hann hætti. Eiginlega hefði legið í loftinu, að greitt yrði með bifreið. Stjórnarformaður Ítalska verslunarfélagsins hf. kvað hafa verið samið um, að stefndi fengi greitt annaðhvort í peningum eða bifreiðum. Þá hefur stefndi lagt fram vottorð frá tveimur bílaumboðum þess efnis, að tíðkanlegt hafi verið hjá þeim að greiða fyrirtækjum, sem unnið hafi fyrir þau, með notuðum bifreiðum.

Krafa stefnda á hendur Ítalska verslunarfélaginu hf. var peningakrafa. Ekki þykir sannað, að fyrir fram hafi verið um það samið, að krafan yrði greidd með bifreið. Verður á það fallist, að um greiðslu með óvenjulegum greiðslueyri hafi verið að ræða, enda verður ekki talið, að greiðslan hafi vírst venjuleg eftir atvikum, sbr. 1. mgr. 54. gr. laga nr. 6/1978, sem beita ber hér samkvæmt 190. gr. laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti o. fl. Greiðslan fór fram innan þess frests, sem tiltekinn er í ákvæðinu, og verður krafa áfrýjanda um riftun hennar því tekin til greina.

Áfrýjandi byggir kröfu sína um endurgreiðslu 919.000 króna á 62. gr. laga nr. 6/1978. Stefndi krefst lækkunar á kröfunni, þar sem greiðslan hafi ekki komið sér að fullum notum. Hann hafi selt bifreiðina á 800.000 krónur, sem hafi verið greiddar með skuldabréfum til þriggja ára. Hafi Búnaðarbanki Íslands keypt þau af sér 5. ágúst 1992 fyrir 783.001,90 krónur. Áfrýjandi kveður stefnda hafa fengið bifreiðina með sérstökum afslætti, sem hafi numið rúmlega 108.000 krónum. Sala bifreiðarinnar á lægra verði og afföll af skuldabréfunum eigi ekki að vera á áhættu áfrýjanda. Verður fallist á rök áfrýjanda, enda verður talið, að tjón búsins vegna greiðslunnar nemi 919.000 krónum. Samkvæmt því verður endurgreiðslukrafa áfrýjanda tekin til greina, en með vísan til 3. mgr. 9. gr. vaxtalaga nr.

25/1987 verða dráttarvextir þó ekki dæmdir fyrr en frá 30. apríl 1993.

Dæma ber stefnda til að greiða áfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Rift er greiðslu skuldar Ítalska verslunarfélagsins hf. við Bílasöluna Blik 15. júní 1992 með bifreiðinni OU-466.

Stefndi, Jón Sigurðsson persónulega og fyrir hönd Bílasölnunnar Bliks, greiði áfrýjanda, þrotabúi Ítalska verslunarfélagsins hf., 919.000 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 30. apríl 1993 til greiðsludags.

Stefndi greiði áfrýjanda 250.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjaness 2. mars 1994.

Ár 1994, miðvikudaginn 2. mars, er á dómþingi Héraðsdóms Reykjaness, sem háð er að Brekkugötu 2, Hafnarfirði, kveðinn upp dómur í málinu nr. E-1038/1993: þb. Ítalska verslunarfélagsins hf. gegn Jóni Sigurðssyni persónulega og f. h. Bílasölnunnar Bliks sf.

Málið er höfðað með stefnu, birtri stefndu 15. júní 1993, og var dómtekið 31. janúar sl.

Málið dæmir Guðmundur L. Jóhannesson héraðsdómari.

Stefnandi er þb. Ítalska verslunarfélagsins hf., kt. 620590-1509, Klapparstíg 27, Reykjavík, en stefndu Jón Sigurðsson, kt. 271153-5389, Heiðargerði 17, Reykjavík, persónulega og Bílasalan Blik sf., kt. 581180-0209, Skeifunni 8, Reykjavík.

I.

Dómkröfur.

A. Kröfur stefnanda.

1. Þess er krafist, að rift verði með dómi greiðslu skuldar Ítalska verslunarfélagsins [...], að fjárhæð samtals 919.000 kr., við Bílasöluna Blik sf., stefnda í máli þessu, en greitt var með bifreiðinni Fiat Tempa, OU-466, 15. júní 1992.
2. Þá er þess krafist, að stefndi verði dæmdur til þess að endurgreiða stefnanda 919.000 kr. með dráttarvöxtum [...].
3. Þá er þess krafist, að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda málskostnað [...].

B. Kröfur stefnda.

1. Stefndi krefst þess aðallega að verða sýknaður af öllum kröfum stefnanda.
2. Til vara er þess krafist, að endurgreiðslukrafa stefnanda verði lækkuð verulega.
3. Þá krefst stefndi málskostnaðar úr hendi stefnanda að skaðlausu samkvæmt málskostnaðarreikningi, sem lagður verður fram við aðalmeðferð málsins.

II.

Málavextir stefnanda.

Hinn 3. desember 1992 var bú Ítalska verslunarfélagsins hf. tekið til skiptameðferðar sem gjaldþrota með úrskurði, upp kveðnum í Héraðsdómi Reykjavíkur. Hinn sama dag var Magnús H. Magnússon hdl. skipaður skiptastjóri í ofangreindu þrotabúi. Frestdagur í þb. Ítalska verslunarfélagsins hf. var 9. október 1992. Kröfulýsingarfresti lauk 18. febrúar 1992, en stefndi er ekki meðal kröfuhafa þrotabúsins. Meðferð búsins var með hefðbundnum hætti, og við athugun á bókhaldsgögnum þrotabúsins kom m. a. í ljós, að forráðamenn Ítalska verslunarfélagsins hf. höfðu greitt 15. 6. 1992 skuld sína við stefnda með nýrri bifreið, Fiat Tempra, árg. 1991, skráningarnúmer OU-466. Krafa stefnda var vegna ógreiddra sölulauna skv. þeim reikningum, sem liggja fyrir. Eins og nafn stefnda ber með sér, seldi stefndi bifreiðar fyrir Ítalska verslunarfélagið hf.

Stefnda var tilkynnt um riftun þessarar ráðstöfunar forráðamanna Ítalska verslunarfélagsins með bréfi 31. mars 1993 og hann krafinn um greiðslu. Þessari áskorun var hafnað af stefnda, og er því málsókn þessi nauðsynleg.

— — —

V.

Álit réttarins.

Undir rekstri málsins hafa aðilar málsins breytt lagatilvitnunum í samræmi við 190. gr. laga nr. 21/1991, þar sem ráðstöfunin, sem krafist er riftunar á, hafi gerst fyrir 1. júlí 1992, og í staðinn vísað til samsvarandi lagagreina í lögum nr. 6/1978, og er á það fallist.

Í málinu er óumdeilt, að Ítalska verslunarfélagið hf. skuldaði stefnda 919.000 kr. vegna verktakastarfa hans við að selja birgðir bifreiða þess, árgerð 1991, á tímabilinu frá mars fram í júní 1992, og er ljóst, að á þessu tímabili er Jón í reynd framkvæmdastjóri félagsins með prókúruumboð. Í upphafi þessa tímabils hafði hann og Sævar Pétursson, stjórnarformaður félagsins, farið vel yfir stöðu félagsins, og var ljóst, að hún var slæm, og miðaðist starfsemin framangreint tímabil við að selja innfluttar bifreiðar af

árgerð 1991, og liggur fyrir, að enginn innflutningur var á nýjum bifreiðum árgerðar 1992 á tímabilinu. Um var að ræða um 80 Fiat-bifreiðar af árgerð 1991, og samkvæmt því, sem fram er komið í málinu, höfðu bifreiðar þessar verið greiddar á innkaupsverði af Búnaðarbanka Íslands, og bar félagið og hluthafar þess ábyrgð á þessum greiðslum. Bifreiðarnar voru erfiðar í sölu, og er það ekki vefengt, að orðið hafi að veita nokkurn afslátt af eðlilegu söluverði þeirra, til að þær gengju út, og verður ekki annað ráðið af gögn- um málsins en það hafi verið samþykkt af stjórn félagsins. Þegar þannig er virt, að rekstur félagsins árið 1992 miðast nær eingöngu við að selja eftir- ársbifreiðar, sem pantaðar höfðu verið til landsins, en ekki selst, á nálægt kostnaðarverði og með góðum greiðslukjörum, er ljóst, að þetta átak gat ekki að neinu verulegu marki bætt greiðslustöðu fyrirtækisins, þar sem ekki var verið að selja birgðir, sem fyrirtækið hafði eignast, t. d. með því að greiða áður innkaupsverð þeirra eða inn á það, heldur er markmiðið með sölunni að losa félagið og hluthafa þess undan ábyrgð á greiðslu á inn- kaupsverði bifreiðanna, svo að unnt yrði að selja félagið, en svo sem rakið er hér að framan, settu hugsanlegir kaupendur fyrirtækisins fyrir sig hinn mikla fjölda óseldra eftirársbifreiða. Samkvæmt því, sem fram kemur hjá stefnda Jóni og ekki er mótmælt, hafði verið reynt að selja fyrirtækið, eftir að seldar höfðu verið um 60 eftirársbifreiðar fyrir um 15–20 milljónir, en ekki tekist, en hann taldi, að það hefði nægt til að gera upp við meginþorra kröfuhafa félagsins. Af lýstum kröfum í þrotabú Ítalska verslunarfélagsins nema kröfur Búnaðarbanka Íslands um 40.000.000 kr., en ekki er fram komið, að hve miklu leyti það er vegna ábyrgða félagsins tengdra sölu bif- reiðanna, t. d. skuldabréfa, sem félagið hefur selt bankanum, eftir að það hafði ábyrgst greiðslu þeirra. Þrátt fyrir það að yfirdráttarheimild á ávísanareikning félagsins í Búnaðarbanka Íslands nr. 62059 hafi runnið út í des. 1991, verður ekki betur séð af fram lögðum reikningsyfirlitum en bank- inn hafi heimilað eða látið viðgangast, að reikningurinn væri yfirdreginn að meira og minna leyti árið 1992, en hann er þó annað slagið með töluverðri innstæðu, þ. á m. í júní, nokkru eftir að stefndi fékk afhenta umrædda bif- reið.

Þegar haft er í huga, hvert markmið félagsins var með átakinu, verður ekki séð, að það hafi verið andstætt hagsmunum félagsins, að stefndi fengi fremur greidda skuld félagsins við hann með bifreið fremur en með pening- um eða öðrum álíka greiðslumiðli. Svo sem fram er komið, hafði ávísana- reikningur nr. 62059 verið notaður til að greiða innkaupsverð, tolla og ann- an kostnað og gjöld samfara innflutningi bifreiðanna, og verður því að telja, að það hafi komið í sama stað niður fyrir félagið, hvort skuld væri

greidd með bifreið eða tékkávísun, nema fyrri kosturinn gat verið fyrirtækinu hagstæðari miðað við markmið reksturs þess síðasta árið. Staða ávísanareikningsins hefði í báðum tilvikum getað verið hin sama á víxl með innstæðu eða yfirdrætti.

Í málinu er ljóst, að töluverð velta fjárverðmæta er samfara sölu 60 bifreiða, og þykja reikningsyfirlitin ekki sýna gjörla, að ekki hefðu verið tök á því að greiða stefnda áskilinn sölukostnað af rekstrarfé félagsins, án þess að það réði úrslitum um gjaldfærni þess, en það að töluverð innstæða myndast á reikningnum, þrátt fyrir það að út af honum hafði verið tekið til að leysa út bifreið stefnda, bendir til hins gagnstæða. Þykir því bresta sönnun um það í þessu tilviki, að greiðsla skuldarinnar við stefnda með framangreindri bifreið sé með svo óvenjulegum greiðslueyri, að valda eigi riftun samkvæmt 54. gr. laga nr. 6/1978, og ber því að sýkna stefnda af kröfum stefnanda.

Eftir þessum málsatvikum ber að dæma stefnanda til að greiða stefnda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn 160.000 kr., auk dráttarvaxta skv. III. kafla vaxtalaga frá 17. mars 1994.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Jón Sigurðsson persónulega og f. h. Bílasölunnar Bliks sf., er sýknaður af kröfum stefnanda, þb. Ítalska verslunarfélagsins hf.

Stefnandi greiði stefnda 160.000 kr. í málskostnað auk dráttarvaxta skv. III. kafla vaxtalaga frá 17. mars 1994 til greiðsludags.